

– Avrupa Birliği'nin İřleyiři –

2. Ders:

Avrupa Bütünleşmesi:

1993 Yılından Sonraki Tarihsel Geliřim

PROF. DR. İLKE GÖÇMEN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM DALI

JEAN MONNET CHAIR

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

28.9.2021

1

Avrupa Bütünleşmesi

Avrupa bütünleşmesi, tarihsel gelişim açısından, iki ana ekseninde ilerler:

Derinleşme

- Öz olarak, Birlik düzeyindeki «konu» sayısının artışı ve kurumsal yapının reformu olarak ifade edilebilir.

Genişleme

- Öz olarak, Birlik «üye devletlerinin» sayısının artışı olarak ifade edilebilir.

28.9.2021

2

Derinleşme: Öz

Temel Yapılar

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) (1952 – 2002) (*Sektörel: Kömür ve Çelik*)
- Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) (1958) (*Sektörel: Atom Enerjisi*)
- Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) (1958) (*Ekonominin Geneli: Ortak Pazar*)
- Avrupa Birliği (AB) (1993) (Ekonomik ve Parasal Birlik + Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) + Adalet ve İçişlerinde İşbirliği (Aii))

Temel Yapılardaki Değişiklikler

- Avrupa Tek Senedi (ATS) (1987)
- Maastricht (AB) Antlaşması (1993)
- Amsterdam Antlaşması (1999)
- Nice Antlaşması (2003)
- Lizbon Antlaşması (2009)

28.9.2021

3

Genişleme: Öz

Kuranlar:

- Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg

Katılanlar:

- 1973: Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka
- 1981: Yunanistan
- 1986: Portekiz ve İspanya
- 1995: Avusturya, İsveç ve Finlandiya
- 2004: Çekya, Estonya, Kıbrıs, Litvanya, Letonya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya
- 2007: Bulgaristan ve Romanya
- 2013: Hırvatistan

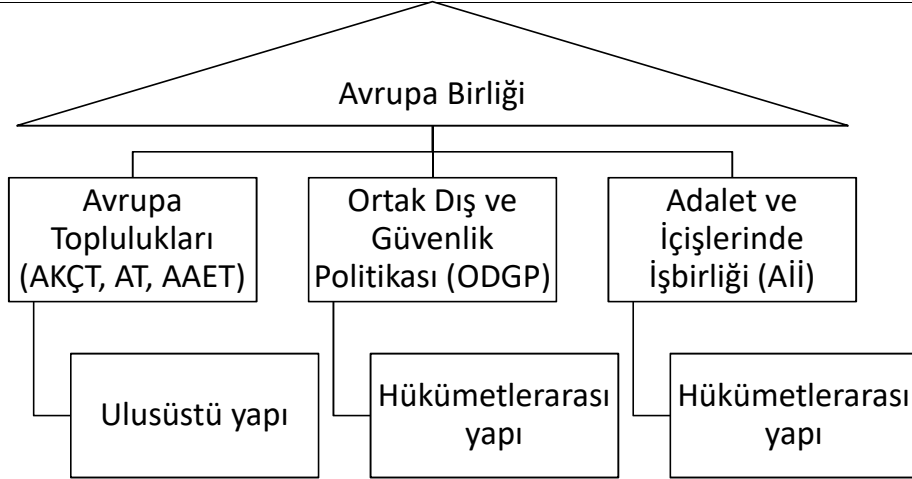
Ayrılan:

- 2020: Birleşik Krallık

28.9.2021

4

Maastricht Antlaşması – AB

28.9.2021

5

Amsterdam Antlaşması'na (1997'ye) Giden Yol

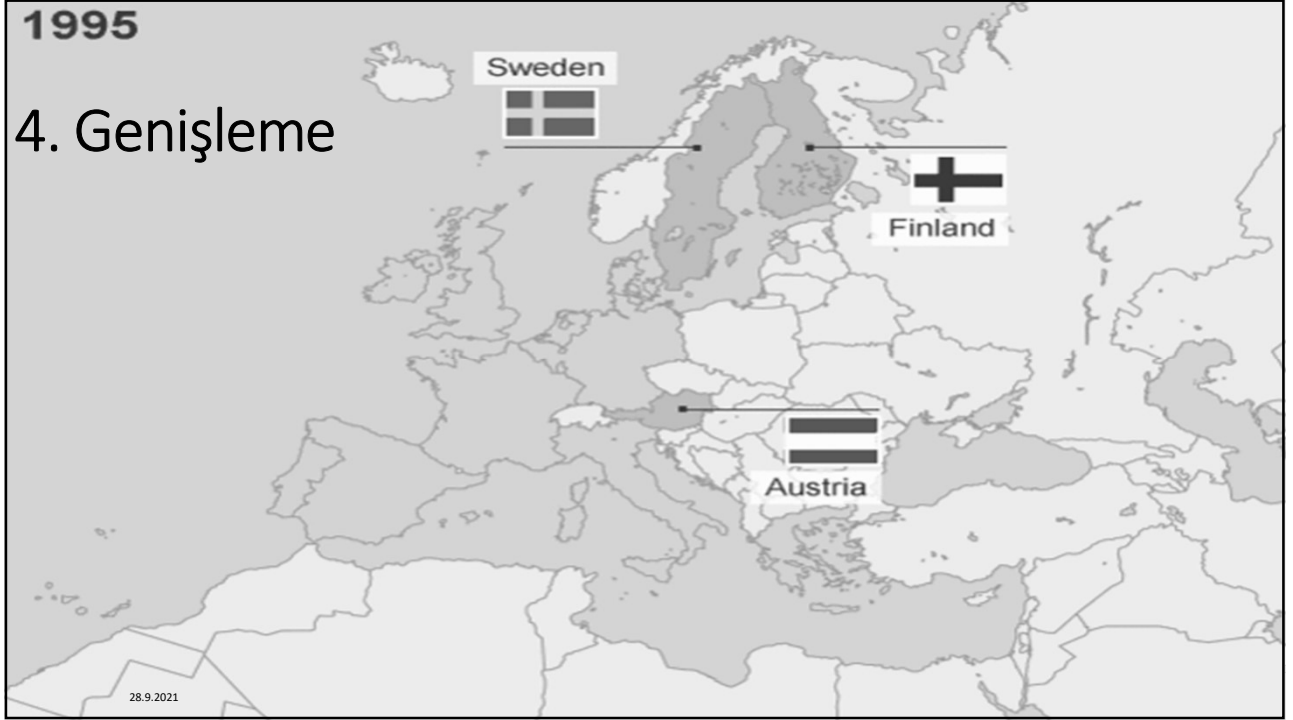
Maastricht Antlaşması'nı takiben, genişleme ve derinleşme temalı gelişmeler yaşanmıştır.

Genişleme Temalı gelişmeler

- AB, yeni üye devletler kabul etmiştir.
- Orta ve Doğu Avrupa devletleri yüzlerini AB'ye dönmüştür.

28.9.2021

6

Amsterdam Antlaşması'na (1997'ye) Giden Yol

Derinleşme Temalı gelişmeler

- AB'ye yönelik, daha çok demokrasi talebi gelmeye başlamıştır. Zira:
 - Ekonomik ve parasal birlik gibi üst düzey bir bütünleşme hedefi mevcuttur.
 - AB ile birlikte, siyasi birliğe dönük sayılabilecek, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve Adalet ve İçişlerinde İşbirliği (Aİİ) konuları bütünleşmeye dahil edilmiştir.

Amsterdam Antlaşması (1997)

Amsterdam Antlaşması (i-1997, y-1999)

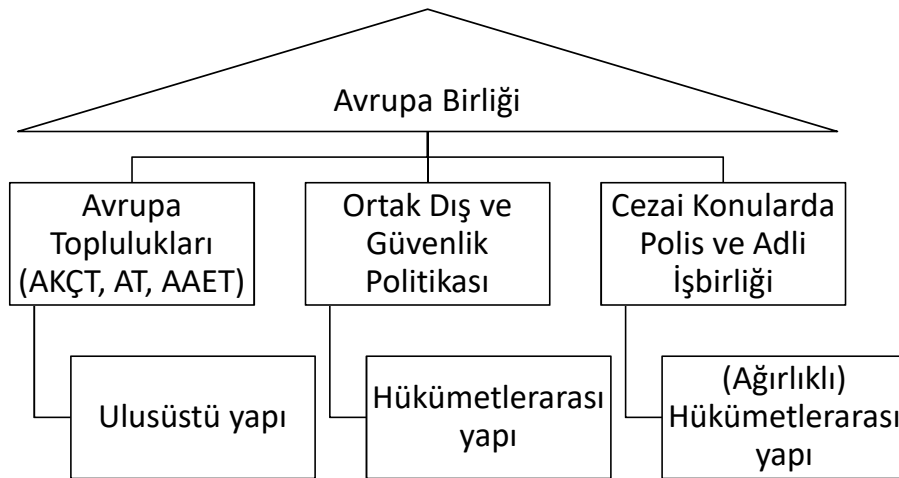
AB-A ile ilgili değişiklikler (özellikle)

- AB'nin ilkeleri kurucu antlaşmaya işlenmiştir.
- AB, "özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü" ilkeleri üzerine kuruludur.
- Yakın işbirliği getirilmiştir.

28.9.2021

9

Amsterdam Antlaşması – AB

28.9.2021

10

Amsterdam Antlaşması – AT-A

AT-A, kurumsal ve maddi açıdan değiştirilmiştir.

Kurumsal Değişiklikler (Özellikle)

- Avrupa Parlamentosu → «ortak karar usulü» (daha çok politika alanı yönünden)
- Konsey → Nitelikli çoğunluk (daha çok politika alanı yönünden)

Maddi Değişiklikler (Özellikle)

- Yeni konular: Ör: ayrımcılıkla mücadele, vize, iltica, göç...

Nice Antlaşması'na (2001'e) Giden Yol

Amsterdam Antlaşması'nı takiben, genişleme temalı gelişmeler yaşanırken bir de Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (ABTHŞ) kabul edilmiştir.

- ABTHŞ → Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Komisyon 2000'de ilan etmiştir.
- Aynı anda ve çok sayıdaki devletin üye devlet olarak kabulü ihtimali oldukça artmıştır.

Nice Antlaşması (2001)

Nice Antlaşması (i-2001, y-2003)

Özellikle, AT-A ile ilgili kurumsal değişiklikler getirmiştir:

- Avrupa Parlamentosu → Oluşumu & «ortak karar usulü» (daha çok politika alanı yönünden)
- Konsey → Nitelikli çoğunluk (daha çok politika alanı yönünden)
- Komisyon → Oluşumu
- Adalet Divanı & İlk Derece Mahkemesi / Adli Paneller kurma ihtimali

Lizbon Antlaşması'na (2007'ye) Giden Yol

Nice Antlaşması'nı takiben iki aşamalı bir süreç yaşanmıştır:

Avrupa Anayasal Antlaşması (yürürlüğe girememiştir...)

Lizbon Antlaşması

Avrupa Anayasal Antlaşması'na (2004'e) Giden Yol

Maddi açıdan ana sorular

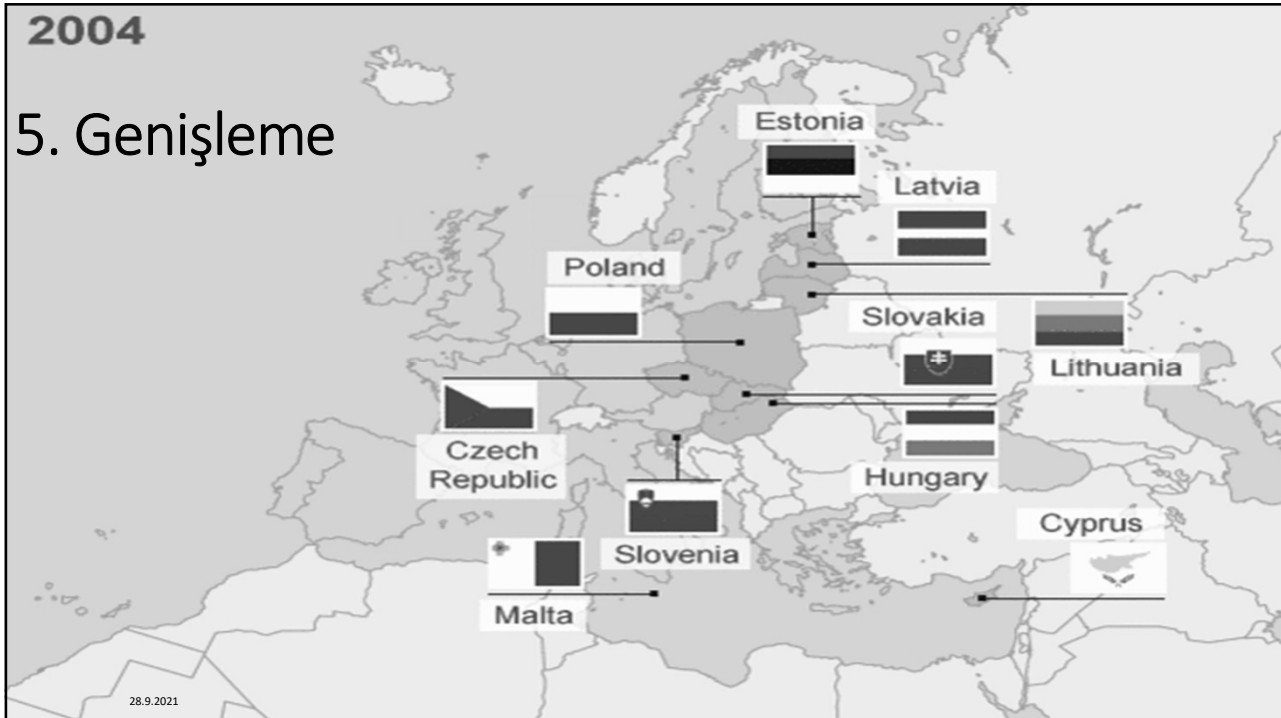
- AB'deki yetkinin daha iyi dağılımı ve tanımı
- Birliğin tasarruflarının basitleştirilmesi
- AB'de daha çok demokrasi, şeffaflık ve etkililik
- Avrupa vatandaşları için bir Anayasa'ya doğru

Usuli açıdan

- İlk kez, önce bir Konvansiyon kurulacak, daha sonra bir Hükümetler Arası Konferans toplanacaktır.
- Konvansiyon → (esas olarak) %51 ulusal parlamenterler, %14 Avrupa Parlamentosu üyeleri, %25 ulusal hükümet temsilcileri

28.9.2021

15

Avrupa Anayasal Antlaşması (2004)

Avrupa Anayasal Antlaşması (i-2004)

- Fransa ve Hollanda, referandum ile reddetmiştir. (2005)

28.9.2021

17

Lizbon Antlaşması'na (2007'ye) Giden Yol

2005 yılı Brüksel Zirvesi:

- Anayasal Antlaşma yönünden "düşünme dönemi" öngörülmüştür.

2006 yılı Brüksel Zirvesi:

- (Ara tespit) Anayasal Antlaşma: 15 onay, 2 onaylamama, 8 devam eden onay süreci...
- "Düşünme dönemi" uzatılmıştır.

2007 yılı (Dönem Başkanı) Almanya rapor hazırlamıştır.

28.9.2021

18

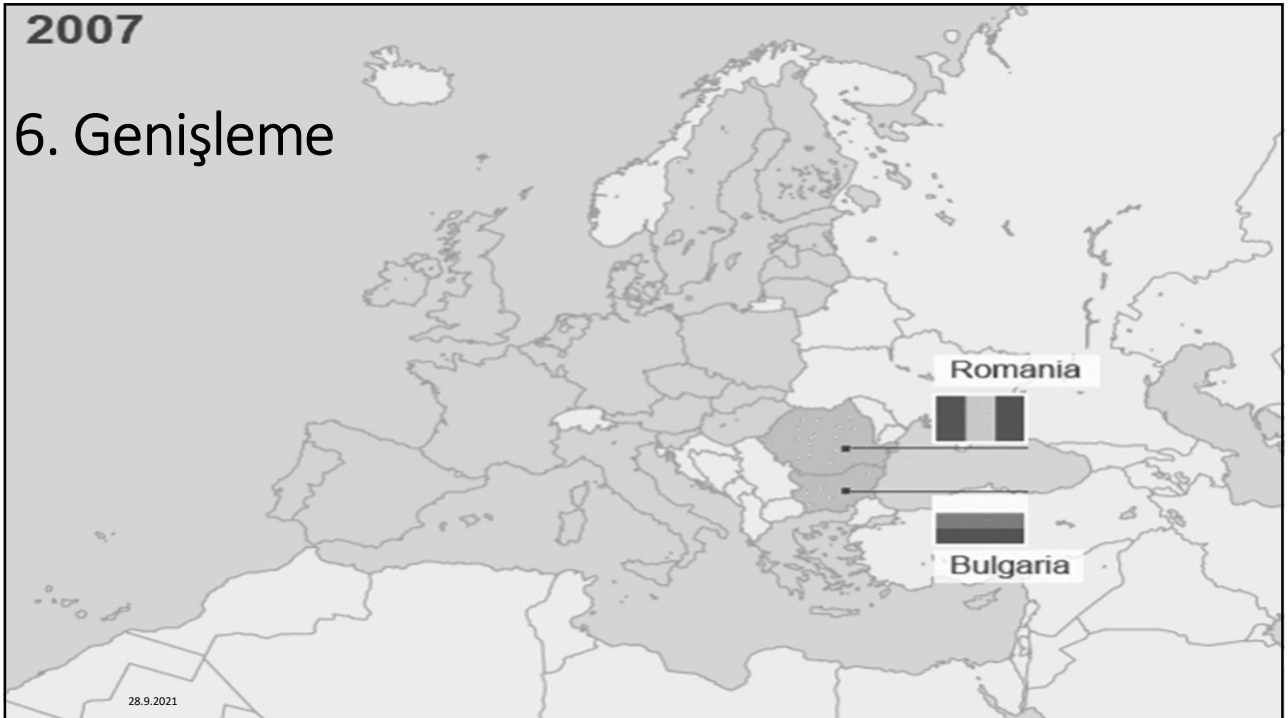
Lizbon Antlaşması'na (2007'ye) Giden Yol

2007 yılı Brüksel Zirvesi:

- Reform Antlaşması yapılsın.
- Somut hukuki reformlar mümkün olduğunca muhafaza edilsin.
- “Avrupa için Anayasa” konseptinden uzaklaşılsın.

28.9.2021

19

Lizbon Antlaşması (2007)

Lizbon Antlaşması (i-2007, y-2009)

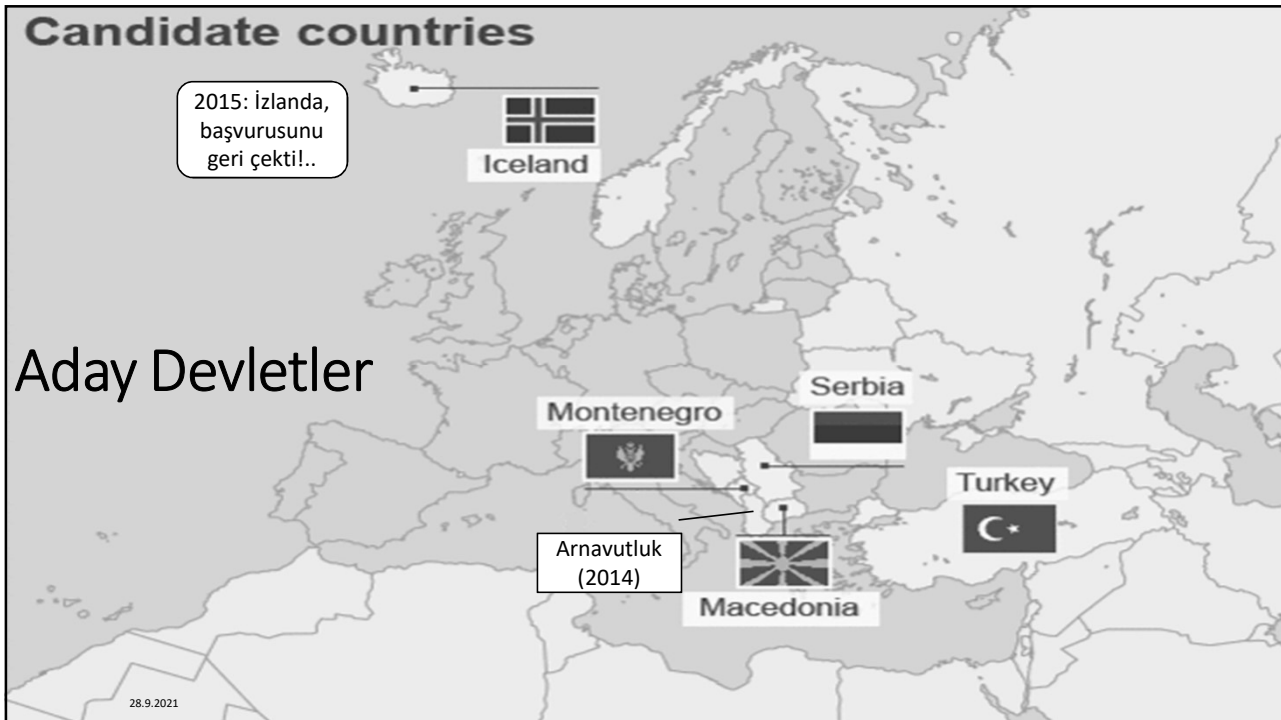
Genel değişiklikler şöyle belirtilebilir.

- AB'nin yapısı
 - AB, Avrupa Topluluğu (AT) yerine geçerek tek tüzel kişilik olmuştur.
 - Sütunlu yapı sona ermiştir. (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) > özel statü...)
- AB'nin Hedefleri:
 - ... «Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı» sunmak ...

Lizbon Antlaşması

AB'nin kurumları ile ilgili değişiklikler şöyle belirtilebilir:

- Avrupa Parlamentosu → «olağan yasama usulü» (daha çok politika alanı yönünden)
- Konsey → Nitelikli çoğunluk (yeniden hesaplama) & (daha çok politika alanı yönünden)
- Komisyon → Oluşumu (kural, 2/3 ÜD, halen her ÜD)
- AB Adalet Divanı: Yargı yetkisi genişlemiştir.

Derinleşme: Lizbon Antlaşması'na Kadarki Özet

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) (1958)

- Gümrük Birliği + Ortak Pazar kurmak

Avrupa Tek Senedi değişikliği (1987)

- AET açısından: ~~Ortak Pazar~~ > İç Pazar kurmak

Maastricht (Avrupa Birliği) Antlaşması ve değişikliği (1993)

- A(E)T açısından: + Ekonomik ve Parasal Birlik kurmak
- AB: Avrupa Toplulukları (ulusüstü) + ODGP (hükümetlerarası) + Aİİ (hükümetlerarası)

Lizbon Antlaşması değişikliği (2009)

- AB AT'nin yerine geçmiştir.
- AB: + Özgürlük, Güvenlik Adalet Alanı kurmak (ulusüstü) + ODGP (hükümetlerarası)

28.9.2021

25

Lizbon Antlaşması Sonrası

AB, Lizbon Antlaşması sonrası -anayasal etkileri de olan- birtakım sınamalar ile karşı karşıya kalmıştır:

- Ekonomik kriz (~2008 ve devamı)
- Hukukun üstünlüğü krizi (~2014 ve devamı)
- Göç krizi (~2015 ve devamı)
- Brexit krizi (~2016 ve devamı)
- Covid-19 pandemisi krizi (~2020 ve devamı)

28.9.2021

26

Ekonomik Kriz

Ekonomik Kriz (~2008 ve devamı)

- Ülke borcu krizi (*sovereign debt crises*): Borcu ödeyememe durumu
- Banka krizi (*banking crises*): Örneğin konut fiyatlarındaki düşüş nedeniyle banka varlıklarının değerinde düşüş, bunun sonucu ödeme veya likidite sorunları

Sonuç

- İlgili üye devletler, «sıkı koşulluluk» altında* diğer üye devletlerden mali yardım aldı / almak zorunda kaldı.
 - *Tasarruf tedbirleri / kemer sıkma tedbirleri (*austerity measures*) söz konusuydu.
- Ekonomik ve Parasal Birlik gereği gibi kurgulanmış mı?

28.9.2021

27

Hukukun Üstünlüğü Krizi

Hukukun Üstünlüğü Krizi (~2014 ve devamı)

- Öz olarak, AB, diğerlerinin yanında, hukukun üstünlüğü* değeri üstüne kuruludur. (ABA md. 2)
 - AB'nin değerleri hem üyelik için ön koşuldur (ABA md. 49) hem üyelik süresince devamı beklenmektedir (ABA md. 7).
- (Özellikle) Macaristan'da ve Polonya'da, *bağımsız bir yargı sistemine sahip olmakla ilgili sorun bulunmaktadır.

Sonuç

- Avrupa bütünleşmesi projesinin felsefesinin bir parçası olan «Avrupa değerleri» / «hukukun üstünlüğü» yara almıştır.

28.9.2021

28

Göç Krizi

Göç Krizi (~2015 ve devamı)

- Özellikle 2015 yılından itibaren pek çok göçmen, düzensiz olarak, AB'ye yönelmiştir.
- AB uluslararası koruma (iltica) sistemi bununla başa çıkmakta zorlanmıştır.

Sonuç

- Avrupa bütünleşmesi projesinin felsefesinin bir parçası olan «dayanışma ilkesi» & «farklılık içinde birlik» yara almıştır.

Brexit Krizi:
(BK Başbakanları: Cameron, May,
Johnson)

Brexit Krizi (~2016 ve devamı)

- Birleşik Krallık 30 Ocak 2021 tarihinde AB'den ayrılmıştır.

Sonuç

- Avrupa bütünleşmesi projesi felsefesinin bir parçası olan «geri dönülemez bir entegrasyon süreci» & «gittikçe daha yakınlaşan bir Birlik kurmak» yara almıştır.

Covid-19 Pandemisi Krizi

Covid-19 Pandemisi Krizi (~2020 ve devamı)

- Pandemi, başta sağlık, serbest dolaşım ve makro-ekonomik politikaları etkilemiştir.

Sonuç

- AB yetkisi ölçüsünde reaksiyon vermeye çalışmıştır.
- Özellikle 2.364,3 milyar Avro pandemi sonrası toparlanma için ayrılmıştır.*
- İç Pazar ve Schengen Alanı (Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı) gereği gibi idare edilebildi mi?

*<https://www.council.europa.eu/en/policies/coronavirus/covid-19-economy/>

31

Reform Çabaları

Avrupa'nın Geleceği Hakkında Beyaz Kitap (Komisyon, 1 Mart 2017)

- (1) *Aynen devam (Carrying On)*: AB pozitif reform gündemini yerine getirmeye odaklanır.
- (2) *Yalnızca tek Pazar (Nothing but the Single Market)*: AB tek pazarı git gide yeniden merkezine alır.
- (3) *Daha çok yapmak isteyenler yapar (Those Who Want More Do More)*: AB istekli üye devletlerin spesifik alanlarda birlikte hareket etmelerine imkan tanır.
- (4) *Daha azı daha etkin yapmak (Doing Less More Efficiently)*: AB, diğer politika alanlarında daha az, seçili politika alanlarında daha çok ve hızlı yerine getirmeye odaklanır.
- (5) *Birlikte daha çok yapmak (Doing Much More Together)*: Üye devletler tüm politika alanlarında birlikte daha çok yapmaya karar verir.

28.9.2021

32

Reform Çabaları

Avrupa'nın Geleceği Konferansı (2020 – 2022)

- Avrupa Parlamentosu, Komisyon, Konsey başlatmıştır.
- Herkes, Avrupa'nın geleceği ile ilgili fikrini paylaşabilecek, bu arka planda bir dizi görüşme & tartışma başlatılacaktır.
- <https://futureu.europa.eu/>

Derinleşme: Güncel

Temel Yapılar

- AB
- (AAET)

Temel Yapılardaki Son Değişiklik

- Lizbon Antlaşması (2009)

Genişleme: Güncel

Üye Devletler:

- Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İngiltere, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz, İspanya, Avusturya, İsveç, Finlandiya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Litvanya, Letonya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya, Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan

Aday Devletler

- Türkiye (1999), Kuzey Makedonya (2005), Karadağ (2010), Sırbistan (2012) ve Arnavutluk (2014)

Potansiyel Aday Devletler

- Bosna & Hersek ve Kosova

Ayrılan Devlet

- Birleşik Krallık (2020)